

מענה מכליל לאנשים עם מוגבלות במקלטים ובמחסות ציבוריים לשעת חירום

מדריך מעשי להיערכות הרשות

מסמך נלווה לחוברת הנגשת מחסות ציבוריים לשהות ממושכת בזמן חירום

יוצרי הכלי:

ד"ר מיכל טנא-רינדה, מרפאה בעיסוק, מורשית נגישות השירות, יועצת לג'וינט ישראל
ד"ר סיגל וקס, מרפאה בעיסוק, ראש תחום פרסונליזציה ורצף שירותים, ג'וינט ישראל
מעבר למגבלות

שלומית בושי, פיזיותרפיסטית, רכזת תכניות, ג'וינט ישראל מעבר למגבלות
מחמוד חרבאוי, מנהל תכניות, ג'וינט ישראל מעבר למגבלות

רקע כללי

קרוב ל-18% מאוכלוסיית מדינת ישראל מתמודדת עם מוגבלות כלשהי. רק לשליש מאוכלוסיית המדינה יש מרחב מוגן דירתי, והאחרים מסתמכים על הגעה למרחבים מוגנים ציבוריים, הנמצאים בזמינות נמוכה, לעיתים במרחק גדול מביתם, ומרביתם אינם נגישים לאנשים עם מוגבלות. לאור תרחישי ייחוס חדשים בעקבות המלחמה בין ישראל לאיראן ביוני 2025, ותרחישים נוספים (כגון רעידת אדמה), החלו הרשויות המקומיות להכשיר מחסות ציבוריים היכולים להכיל כמות גדולה של תושבים לשהייה ממושכת. מחסות אלה, בין אם הם משמשים לצורך מיגון ובין אם לצורך פינוי זמני, חייבים להיות מותאמים לאנשים עם מוגבלויות שונות, כדי להבטיח את ביטחונם ככל אזרח במדינה.

מסמך זה הינו מסמך נלווה לחוברת [התאמות לאנשים עם מוגבלות במחסות ציבוריים לשהייה ממושכת בזמן חרום - הג'וינט](#). המסמך מציע פעולות פרקטיות ליישום בעת הקמת מחסות ציבוריים (מקלטים, חניונים, בתי ספר ומבנים מוגנים נוספים) לשהייה קצרה או ממושכת בזמן חירום.

מטרת המסמך לסייע לרשויות לייצר מרחב מוגן לכלל האוכלוסיות ולתת מענים מותאמים למצבי קיצון וחירום, אשר לא מצריכים בינוי מחודש, אלא רק התאמות באמצעות ערכות מוכנות שיפרסו בשטח בעת הצורך. כיוון שמקלטים ציבוריים לרוב אינם מוגשים ומותאמים, השאיפה היא לייצר התאמות במרחבי פינוי המוניים (כמו חניונים תת קרקעים או מבני ציבור) אליהם יהיה ניתן להכווין את הציבור.

מרחב מוגן מכליל, הוא מרחב המותאם לאנשים המתמודדים עם מוגבלות מסוגים שונים: פיזית, חושית, קוגניטיבית, רגשית, ללא מיגון ביתי מתאים. המרחב מאפשר גם לאנשים עם מוגבלות 'שקופה' (נפשית, תקשורתית) לעשות שימוש במרחב, כחלק מכלל האוכלוסייה. המרחב צריך לאפשר שהייה בטוחה עבור אנשים עם מוגבלות ובני משפחותיהם בזמן אזעקה, לינת לילה או שהות ממושכת עקב פינוי. מסמך זה מציע רמות שונות של התאמות והוא בנוי כצ'ק ליסט, שמאפשר לעקוב אחר התאמות שבוצעו והתאמות חסרות, באופן שניתן יהיה להציג גם לאוכלוסייה.

שימו לב: גם פתרון חלקי עדיף על העדר מענה – כל פעולה כזו עשויה לשנות את חווית השהות עבור אדם עם מוגבלות ובני משפחתו ולאפשר הצלת חיים!

תוכן עניינים

- 2.....רקע כללי
- 4.....מה אנחנו מציעים?
- 5.....איך מתחילים?
- משימות לביצוע על מנת להבטיח שהיה במרחב בטוח ומותאם
- 6.....לאנשים עם מוגבלות ומשפחותיהם
- 7.....ארגון המרחב הציבורי המוגן
- 8.....דוגמה לחלוקת המתחם:
- 9.....דוגמה לשילוט נגיש:
- 10.....רוצים להתקדם? אנחנו כאן ונשמח לסייע.

מה אנחנו מציעים?

1.

התאמות לאנשים עם מוגבלות במחסות ציבוריים לשהייה ממושכת בזמן חירום
אוגדן ידע מלא

מענה מכליל לאנשים עם מוגבלות במקלטים ובמחסות ציבוריים לשעת חירום
מדריך מעשי להיערכות הרשות

ערכות מוכנות
הנחיות תכנון, סימון ושילוט
הנחיות הקמת אזור שקט

ליווי יעוץ בשטח
תמיכה מעשית ביישום

יעוץ עמיתים
שיתוף ידע מניסיון

סיוע ברכישת ציוד
הכוונה לרכישה נכונה

איך מתחילים?

.2

1. צרו צוות תכנון הכולל את כל הגורמים הרלוונטיים ברשות המקומית – בטחון וחירום, נגישות, תחזוקה, רווחה ועוד. כדאי לצרף לחשיבה גם אנשים עם מוגבלות שיסייעו לדייק את המענה.
2. בחרו מחסה ציבורי שעומד בקריטריונים הבאים כדי להבטיח נגישות גבוהה יותר כנקודת מוצא:
  - קיימת דרך נגישה למחסה – שביל או רמפה רחבים ללא מדרגות.
  - הכניסה למבנה ולמרחב המוגן בתוכו נגישה – ללא מדרגות או הפרשי גובה, רוחב פתח כניסה לפחות 90 ס"מ.
  - המרחב הפנימי נגיש – ללא מדרגות או הפרשי גובה, מרחב תנועה חופשי לכסא גלגלים (1.5X1.5 מ"ר), נקודות חשמל נגישות להטענת כסא גלגלים חשמלי ומכשור רפואי.
  - שירותים נגישים – פתח 90 ס"מ, מרחב פנימי 2.2X2.4 מ"ר, ידיות אחיזה, כיור עם מים זורמים.
3. תעדפו מרחבים גדולים, היכולים להכיל אנשים עם צרכים שונים באופן מרווח ומאפשרים יצירת אזורים ייעודיים לצרכים שונים. **לדוגמא:** מקלטים ציבוריים עיליים, חניונים, מוסדות חינוך ומוסדות ציבור.
4. תעדפו מקומות שנמצאים באזורים בהם יש אוכלוסייה גדולה עם מוגבלות, או שהנגישות אליהם נוחה במקרה של פינוי מאזורים שונים של העיר. את ההתאמות ניתן יהיה ליישם גם במרחבים נוספים שאינם עומדים בכל הקריטריונים.
5. יתכן שתדרשו להכשיר מחסן ייעודי לציוד. קחו זאת בחשבון בעת התכנון ובחירת המקום.

משימות לביצוע על מנת להבטיח שהיה במרחב בטוח ומותאם לאנשים עם מוגבלות ומשפחותיהם

3.

אנא ראו את הטבלה להלן:

1. הכנה מקדימה

- מינוי רכז תפעול
- הכשרת צוות תפעול ומתנדבים
- הכנת המחסה הנגיש לקליטה
- הנגשת המידע לציבור

2. קליטה נגישה בחירום

- קליטה במחסה
- מיפוי צרכים
- ארגון הסביבה במחסה
- כללי התנהגות במחסה

3. שהות במחסה

- יצירת שגרת יום מובנית
- יצירת מרחבי פעילות ורגיעה
- ניהול תרופות וצרכים בריאותיים
- עבודה עם מלווים

4. יציאה וחזרה לשגרה

- ארגון המרחב ליציאה בטוחה
- סיוע פיזי לתהליך היציאה
- חיבור לגורם מסייע ואיש קשר בהמשך

טיפ מרכזי

התחילו היום! צרו תכנית עבודה מפורטת עם כל מנהלי המחלקות ברשות. שתפו אנשים עם מוגבלות ומשפחות בחשיבה

טיפ מרכזי

הכינו מראש "תיק ניהול מחסה" עם כל הטפסים והנהלים – זה יחסוך זמן יקר בחירום

טיפ מרכזי

הקימו "מרכז בקרה" עם שעות קבועות לעדכונים עבור שוהי המרחב (פעילויות, מה קורה בחוץ) - זה מרגיע ויוצר סדר

טיפ מרכזי

תכננו מראש יציאה הדרגתית – אנשים עם מוגבלות זקוקים לזמן נוסף ולליווי

גורמי סיוע להקמה:

ג'וינט ישראל
יד שרה, עזר מציון
נגישות ישראל
TOM תיקון עולם

גורמי חירום:

פיקוד העורף: 104
מוקד עירוני: 106
מגן דוד אדום: 101

חלוקת תפקידים:

רכז נגישות: ניהול כללי
צוות רפואי: מענה טיפולי
צוות חינוכי: פעילויות הפגה
צוות מודיעין: תקשורת נגישה

תמיכה ליציאה:

ער"ן: 1201
נט"ל: 1-800-363-363
מוקד עירוני: 106
נגישות ישראל:
054-2422973

ארגון המרחב הציבורי המוגן

4.

ארגון המרחב בצורה מוגדרת ונגישה מסייעים ביצירת מרחב קל להתמצאות, ומאפשרים הגברת מידת העצמאות של אנשים עם מוגבלות בזמן השהייה בסביבה שאינה מוכרת. על מנת להקל על ההתמצאות הקצו במרחב, במידת האפשר, אזורים מוגדרים לשימושים שונים והשתמשו בסימון ושילוט נגישים של כל אזור.

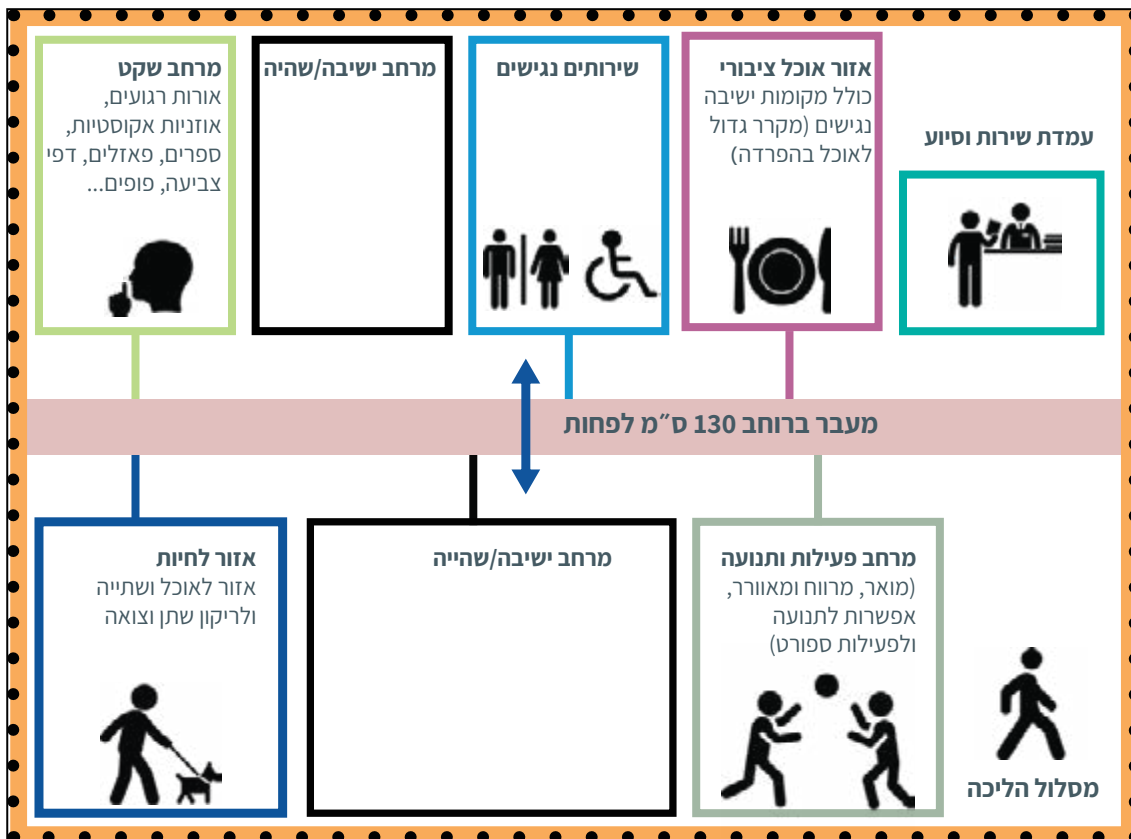
יש חשיבות רבה ליצירה של מרחב שקט במתחם. מרחב כזה מאפשר רגיעה והקלה מעומס הגירויים האופייני למחסה המוני. מענה זה מסייע בשיפור ויסות עצמי ובהפחתת חרדה, ומקל על אנשים עם מוגבלות, המתאפיינת בקשיי ויסות, קשיים רגשיים ותקשורתיים, את השהייה במתחם.

עקרונות לחלוקת המתחם:

1. צרו גישה נגישה לכל אזור במתחם (מרחק של לפחות 3 מ' בין אזור לאזור, מעברים רחבים 130 ס"מ מינימום).
2. תחמו כל אזור וסמנו אותו בצבע שונה.
3. השתמשו באמצעי הכוונה ובשילוט נגישים (שימוש בשפה פשוטה, שימוש בסמלילים ובניגודיות גבוהה בין הטקסט לרקע).
4. הקצו מרחב שקט במתחם ומקמו אותו רחוק מאזורי פעילות או אזורי מעבר בהם יש תנועה רבה.
5. מקמו עמדת סיוע במקום נראה ובולט קרוב לכניסה.

דוגמה לחלוקת המתחם:

5.

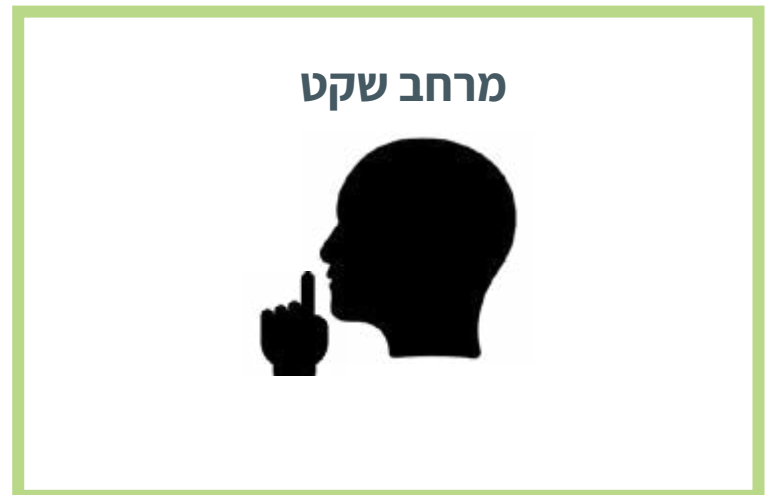

כניסה נגישה

דוגמה לשילוט נגיש:**.6**

- הדפסה על דף A4 לבן או צהוב חלק ללא קישוטים
- נייר מט, לא מבריק
- גופן Arial Bold גודל 80 מ"מ בצבע שחור (ללא כתב יד או גופנים מעוצבים)
- טקסט ממורכז
- מילה או משפט קצר + סמל פשוט מסוג פיקטוגרמה בשחור-לבן
- סגרת בצבע המתחם

רוצים להתקדם? אנחנו כאן ונשמח לסייע

.7

יעוץ מקצועי, סיוע וליווי בהקמה, הדרכת צוותים, רכש מותאם ועוד.

פרטים ליצירת קשר:

מחמוד חרבאוי : טל.: 052-6179048 מייל: MahmoudHi@jdc.org

